

1 MAYIS 1979

28 Mart 2021

Yıldırım Koç

1979 yılında 1 Mayıs kutlamaları, dünyada Soğuk Savaş'ın yeniden canlandığı ve Türkiye'nin 12 Eylül Darbesine götürüldüğü bir dönemde gerçekleştirildi.

1979 yılı, ülkenin büyük bir ekonomik krizle boğuştuğu, döviz sıkıntısı nedeniyle halkın temel ihtiyaç maddelerinin temin edilemediği ve kuyrukların oluştuğu, siyasi ve etnik farklılıklara dayalı siyasi cinayetlerin ve saldırıların yoğunlaştığı bir dönemdi.

Türkiye'de siyasi cinayetlerde öldürülenlerin sayısı 1977 yılında 315 iken 1978 yılında 1095'e ve 1979 yılında 1362'ye yükseldi. 1980 yılında ise 2206 oldu. 26.12.1978 ile 11.9.1979 tarihleri arasında 2080 silahlı saldırı ve çatışma yaşandı, çıkan olaylarda 869 sivil ve 29 güvenlik görevlisi öldürüldü, 3633 kişi yaralandı. Malatya (19 Nisan 1978), Sivas (3-7 Eylül 1978), Elazığ (3-5 Aralık 1978), Kahramanmaraş (19-26 Aralık 1978) olayları ve katliamları yaşandı. Bu olaylarda Aleviler hedefti. Ülkede bir darbenin altyapısını oluşturmaya çalışan ABD ve ülkemizdeki işbirlikçileri, inanç temelli farklılıkları siyasal görüş farklılıklarıyla örtüştürerek bir kaos ortamı yaratmaya çalışıyordu. Bu gelişmeler üzerine 26 Aralık 1978 tarihinde Adana, Ankara, Bingöl, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Malatya, Sivas, Urfa illerinde sıkıyönetim ilan edildi (**Resmi Gazete**, 26.12.1978).

ABD emperyalizminin yeni stratejisinin birkaç nedeni vardı: 1972 yılında SALT I (Stratejik Silahlar Sınırlandırma Anlaşması) ile başlayan ve 1975 yılında Helsinki Nihai Senedi ile yerleşen yumuşama (Detante) sürecinde ABD'nin ihtiyaç duyduğu Türkiye'deki Amerikan üs ve tesislerine Türkiye 1975 Temmuz'unda el koymuştu. 1978 yılı Nisan ayında Afganistan'da komünistler bir darbeye iktidara geldi ve 1979 Aralık'ında Sovyetler Birliği Afganistan'ı işgal etti. 1978 yılında İran'da başlayan Şah karşıtı kitlesel gösteriler sonucunda Şubat 1979'da Humeyni iktidara gelmiş ve Amerikan üslerini kapatmıştı; ABD'nin Türkiye'deki üslere ihtiyacı iyice artmıştı. Ancak Türkiye, Amerikan ambargosunun kaldırılmasına rağmen, ABD üsleri konusunda talepleri karşılamadı. Detant süreci tersine dönmüş, Soğuk Savaş yeniden canlanmış ve uluslararası ilişkilerde hakim olmuştu. Türkiye ayrıca, 1978 Haziran'ında Sovyetler Birliği ile önemli bir antlaşma imzalamıştı ve Sovyetler Birliği'nden önemli miktarda ekonomik yardım alıyordu. 1 Mayıs böyle bir ortamda, Kahramanmaraş katliamı sonrasında bazı illerde ilan edilen sıkıyönetimin devam ettiği koşullarda kutlandı.

TKP'lilerin yönetiminde olan Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen sendikalarının DİSK'ten bir yıl süreyle geçici ihraç cezasına çarptırılmış olmaları, konuyu daha da karmaşık hale getirdi.

DİSK yönetimi 1 Mayıs 1979 kutlamalarında kendi açısından çok akıllı hareket etti. DİSK'in sorumluluğu altında düzenlenen 1 Mayıs 1978 gösterileri, DİSK yönetimi için bir gövde gösterisi olmadı. DİSK'in, 1 Mayıs'ların DİSK'in önderliğinde kutlanması tavrı, DİSK'e itibar kazandırmaya yönelik bir adımdı. Ancak 1 Mayıs 1978 kutlamaları, DİSK'in önderliği altında yapılan mitinge DİSK yönetiminin hakim olmadığını, mitingin siyasal örgütlenmelerin gövde gösterisine dönüştüğünü gösterdi. Davul DİSK yönetiminin boynundaydı; tokmak ise siyasal hareketlerin elinde. Bu durumda "tabansız" DİSK yönetimi için en akıllı yol, DİSK'in önderliğinde ısrar etmek ve ancak sıkıyönetim koşullarında İstanbul'da Taksim Meydanı'nda kutlamada "kararlı" davranmaktı. Bunun doğal sonucu ise mitingin yasaklanmasıydı. Böylece, davulcunun, tokmağı tekrar kendi eline alamayacağını bildiği koşullarda, davulcunun meydana çıkması yasaklanmış oluyordu. Davulcunun meydana çıkmayacağını söylemesi ona güç ve itibar kaybettirirdi. Ancak birileri davulcunun meydana çıkmasını engellerse, amaç hasıl olurdu.

Bu gelişmeler, DİSK'in 7. Genel Kurulu'na sunulan **Çalışma Raporu**'nda şu şekilde dile getirilmektedir:

"1 Mayıs 1979 ve Bölücüler

"İşçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs'ın yasaklanması, bugünü kutlamada kararlı olan DİSK yöneticilerinin tutuklanmaları, yargılanmaları ve kısa süreli de olsa 1 Mayıs

nedeniyle mahkum olmaları DİSK'in seçimlerde desteklediği CHP ağırlıklı hükümetin iktidar dönemine rastlamıştır.

"Öte yandan 1 Mayıs 1979, mücadelemizde bir ayrıç noktası olmuştur. DİSK disiplinine aykırı davranışları nedeniyle 20 Şubat 1979 tarihinden itibaren DİSK'ten bir yıl süreyle geçici olarak ihraç edilen üç sendikandan (T.Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen) 1 Mayıs 1979 nedeniyle gösterdikleri tavır gerçekten öğretici olmuştur.

"DİSK Yürütme kurulu, sendikal birlik sorununa samimi yaklaşımı sonucu, bu üç sendikayı geçici olarak üyelikten ihraç edilmelerine rağmen, diğer üye sendikalarla birlikte 1 Mayıs 1979 hazırlık çalışmalarına katmıştır. Ancak bu üç sendikandan temsilcileri çalışmalar sırasında DİSK disiplinini yeniden çiğner davranışlar içine girmişler, tahripkar bir tavırla yöneticileri eleştirmek isterken, gerçekte DİSK'in örgütsel yapısını da ayaklar altına almak istemişlerdir.

"Bu üç sendikandan temsilcileri 1 Mayıs hazırlık toplantılarını sürekli olarak çıkmaza sokmak için çabalamışlar, bu toplantıları DİSK Onur Kurulu Kararını tartışan forumlar haline getirmek istemişlerdir. Kasıtlı konuşmalar ile DİSK içi birliği parçalamaya çalışmışlar, bu arada kendilerine verilen görevleri de ucuz bahanelerle yerine getirmemişlerdir.

"Bu üç sendikandan başkanlarından biri o günlerde yaptığı çok önemli bir konuşmada, '1 Mayıs, DİSK tarafından nerede kutlanırsa sendikalarımız da oraya gideceklerdir,' demiştir.

"Ama bütün bu sözlere rağmen belli bir uzlaşmacı çizgiyi izleyen ve sıkıyönetim bildirisinde taltif edilen bu üç sendika yöneticileri önce İzmir ilinde sıkıyönetim ilan edilip edilmemesi tartışmasının sonucunu beklemişler ve daha sonra da İzmir'de sıkıyönetim ilan edilmeyince, burjuvazinin isteği doğrultusunda kendilerine sunulan rahat yol üzerinde İzmir'e koşmuşlardır.

"Bu sendikaların yöneticileri demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi mücadelesinden kaçmışlardır. Egemen sınıfların kendilerine gösterdikleri alanda, onların çizdikleri sınır içinde 1 Mayıs'ı yalnızca biçimsel olarak kutlamaya kalkışmışlardır. 1 Mayıs geleneğini hiçe saymışlardır. DİSK'i arkadan hançerleyerek, ne denli 'birlik' yanlısı olduklarını sergilemişlerdir. İşçi sınıfının devrimci sendikal hareketini bölme ve parçalama çabalarını 1 Mayıs nedeniyle en açık bir biçimde sergileyerek oportünist tavırlarını, iki yüzlülüklerini, korkaklıklarını, mücadeleden kaçtıklarını, en keskin tavırlara rağmen burjuvaziye nasıl teslim olduklarını, reformculuklarını teşhir etmişlerdir.

"DİSK'in aranması ve DİSK yöneticilerinin gözaltına alınması ulusal ve uluslararası çapta kınanırken, ağır baskılar altında açıklama yapmak durumunda olan meslek örgütleri bile bu kınamaya katılırken, 'Yaşasın DİSK' sloganını ağızlarından düşürmeyen bu sendika yöneticileri DİSK'in üzerinde uygulanan anti-demokratik baskılar karşısında tek söz etmemişlerdir.

"DİSK'i bölmeye çalışanlar, 1 Mayıs 1978'de kullanılmak üzere kendilerine verilen ancak yazılı taleplere rağmen DİSK'e iade edilmeyen DİSK görevli gömlekleri ile İzmir'de, devrimci özü boşaltılmış sıradan bir gösteri gerçekleştirmişlerdir. Kendilerinin sorumlu olmadığı 1 Mayıs 1978'de ortak kararları ve disiplini bozup gerçekte demokratik bir istemin belirtisi olarak kullandıkları belli pankart, döviz ve sloganları 1979'da kendi sorumluluklarında olan mitingde kullanmamalarıyla oportünist yüzlerini ve demokrasî mücadelesine olan inançsızlıklarını bir kez daha açığa çıkartmışlardır.

"Üstelik 1978 öncesinde kendi çıkarttıkları genelgelerde DİSK adının kullanılması Anatózük gereği yalnızca belli organlara bırakılmışken, İzmir Mitinginin DİSK adına yapıldığı görüntüsünü verebilmek için sürekli DİSK adını kullanmışlardır." (DİSK, 7. Genel Kurul Çalışma Raporu (Haziran 1980), İst., 1980, s.218-219)

TKP'lilerin denetimindeki Maden-İş Sendikası, 1979 yılı 1 Mayıs'ını İzmir'de kutlamak için bazı girişimlerde bulundu. Abdullah Baştürk ise, 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlamamanın ihanet olduğunu ileri sürdü; ancak diğer taraftan, 1 Mayıs'ta İzmit'te miting için Valiliğe başvurdu. İzmir'deki tertip komitesi, "DİSK'in 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlaması halinde tüm yetkilerini DİSK'e devretmeye, DİSK'in talimatlarına önkoşulsuz uymaya hazır olduğunu" DİSK Genel Merkezi'ne bildirdi. Baştürk bu öneriyi kabul etmedi. Bunun üzerine, Oleyis, Lastik-İş, Tümka-İş, Petkim-İş, Devrimci Toprak-İş, ASİS, Tekkes-İş, Aster-İş ve Yeni Haber-İş Sendikaları, DİSK yönetiminin 1 Mayıs politikasına karşı çıktılar. Diğer bazı örgütler de İzmir'e yöneldi. Böylece İzmir'de yaklaşık 300 bin kişinin katıldığı bir kutlama yapıldı. (İ. Barış Öz, *Kalkınma Sürecinde Sektörel/Sendikal Dinamikler Örnek Olay: Türkiye Maden-İş*

Sendikası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Kalkınma İktisadı ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İst., 2005, s.144-5)

Bu dönemde DİSK'in CHP ile de ilişkileri iyice bozuldu. 1979 yılının 1 Mayıs kutlamaları böylesine gergin bir ilişkiler ağı içinde gündeme geldi.

DİSK 26 Mart 1979 günü İstanbul Valiliği'ne başvurarak Taksim'de 1 Mayıs kutlamasına izin verilmesini istedi. Ancak İstanbul Valiliği, kutlama yapılacak alanlar arasında Taksim'in bulunmadığını belirten bir yanıt gönderdi. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, bu yanıtı karşı gönderdiği uzun yazıda, gerekçelerini sıraladıktan sonra, "1 Mayıs, 1979 yılında da DİSK'in geleneğine uygun olarak Taksim Alanında mutlaka kutlanacaktır," dedi ve yazısını, "Taksim Alanı'nın 1 Mayıs kutlaması için ayrılmasını dilerim," diyerek bitirdi. (**DİSK Dergisi**, Sayı 53-54-55 (5-6-7), Mayıs-Haziran-Temmuz)

1979 yılında İstanbul'da sıkıyönetim uygulanıyordu. 1 Mayıs kutlamaları gündeme gelince, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bir açıklama yaparak, sıkıyönetimin süresinin 26 Nisan 1979 günü sona ereceğini, ancak sıkıyönetimin yeniden uzatılması durumunda "İstanbul'da daha bir müddet herhangi bir miting ve gösteri yürüyüşünün yapılmamasının kesin zorunluluk" olduğunu açıkladı. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 14.4.1979)

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 14 Nisan 1979 günü yaptığı açıklamada, "DİSK, 1 Mayıs 1979'u yalnızca İstanbul'da 1 Mayıs Alanı'nda kutlayacaktır; Türkiye'de başka hiçbir yerde DİSK 1 Mayıs kutlaması yapmayacaktır," dedi. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 15.4.1979)

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da 16 Nisan 1979 günü yaptığı konuşmada şunları söyledi: "Şili'de Pinochet rejiminde bile Şili işçi sınıfının 1 Mayıs'ı kutlayacağını öğrendik. Türk işçi sınıfı ne Şili işçi sınıfından, ne de 'ben eşimle birlikte Taksim'e giderek konuşmamı yapacağım' diyen Başbakan'dan korkaktır. 100 binlerce kişi cezaevine girse de 1 Mayıs 1979, bizim 1 Mayıs Alanı, onların Taksim Alanı dediği yerde kutlanacaktır." (**Cumhuriyet Gazetesi**, 17.4.1979)

Bu konuşması nedeniyle Fehmi Işıklar hakkında Sıkıyönetim Savcılığınca tutuklama istemiyle soruşturma açıldı. Fehmi Işıklar 18 Nisan günü DİSK'ten polis tarafından alınarak Sıkıyönetim Savcılığına götürüldü. Fehmi Işıklar, ifadesi alındıktan sonra sıkıyönetim mahkemesine çıkarıldı. Mahkeme, tutuklama istemini reddederek, Fehmi Işıklar'ı serbest bıraktı. Bu arada, **DİSK'in Sesi Gazetesi**'nin İstanbul'da toplatılması ve gazeteyi dağıtan üyelerin gözaltına alınması, DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu tarafından Başbakan Bülent Ecevit'e bildirildi. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 19.4.1979)

DİSK Başkanlar Konseyi, 17 Nisan 1979 günü yaptığı toplantı sonrasında, 1 Mayıs kutlamalarıyla ilgili olarak 18 Nisan 1979 günü aşağıdaki açıklamayı yaptı:

"17 Nisan 1979 tarihinde İstanbul'da DİSK Genel Merkezi'nde toplanan DİSK BAŞKANLAR KONSEYİ, 1 Mayıs 1979 kutlamasına ilişkin olarak bir genel durum değerlendirmesi yapmış ve aşağıdaki açıklamanın yapılmasını oybirliğiyle karar altına almıştır.

"1 Mayıs işçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günüdür. Türkiye işçi sınıfının 1 Mayıs'ı yaşatan köklü bir geleneği vardır. İşçi sınıfımız 1920'lerde 1 Mayıs'ı en coşkulu biçimlerde kutlamıştır. 1 Mayıs'lara daha sonra konan yasak zinciri ise DİSK'in öncülüğünde 1976 yılında kırılmıştır. 1976, 1977 ve 1978 yıllarında başta işçi sınıfımız olmak üzere emekçiler DİSK'in öncülüğünde 1 Mayıs'ı, 1 Mayıs Alanı'nda kitlesel ve görkemli bir biçimde kutlamışlardır.

"1 Mayıs 1979'u yine 1 Mayıs Alanı'nda kutlamayı kararlaştıran DİSK BAŞKANLAR KONSEYİ, ülkemizin içinde bulunduğu somut koşullarda ekonomik-demokratik hak ve özgürlüklerimizi kullanma hakkından ödün vermeksizin, 1 Mayıs'ın İstanbul'da ve 1 Mayıs Alanı'nda kutlanmasının tarihsel ve sınıfsal bir görev olduğunu kabul eder ve DİSK dışındaki örgütlerce İstanbul dışında yapılacak kutlama girişim ve eylemlerinin teslimiyetçilik olduğunu vurgular.

"1 Mayıs kutlamasının yürüyüş ve miting olarak ele alınamayacağı, tüm dünyada kutlanan 1 Mayıs'ın işçilerin ve emekçilerin bayramı olduğunu dikkate alan DİSK BAŞKANLAR KONSEYİ, DİSK Yürütme Kurulu'nun bugüne kadar 1 Mayıs ile ilgili çalışma ve uygulamalarını onaylar.

"1 Mayıs kutlamalarını önlemeye yönelik çabaların geçmiş yıllarda olduğu gibi gelecekte de olabileceğinin bilinci içinde, DİSK BAŞKANLAR KONSEYİ, DİSK'in gücünün ve kararlılığının bu yıl da engel tanımayacağını açıklar.

"DİSK, 1 Mayıs 1979'u yalnızca İstanbul'da ve 1 Mayıs Alanı'nda kutlayacaktır. DİSK, Türkiye'de başka hiçbir yerde 1 Mayıs kutlaması yapmayacak ve DİSK'in üyeleri 1 Mayıs Alanı'ndaki kutlamaya katılacaklardır.

“DİSK yönetimi ve bağlı sendikalarımızın başkan ve yöneticileri olarak 1 Mayıs 1979’da 1 Mayıs Alanı’nda olacağız.

“Tüm üyelerimizi, DİSK üyesi olmayan sendika ve üyelerini, 1 Mayıs 1978’de çağrılı olan demokratik kitle örgütlerini ve üyelerini, köylüleri, küçük esnaf ve zanaatkarları, öğretmenleri, avukatları, yazarları, sanatçıları, teknik elemanları, tüm kamu kesimi çalışanlarını, öğrencileri, emekten yana tüm demokratları, yurtseverleri, devrimcileri, 1 Mayıs Alanı’na çağırıyoruz.

*“1 MAYIS’TA 1 MAYIS ALANI’NDA.” (DİSK, a.g.e., 1980, s. 529-530; **Cumhuriyet Gazetesi**, 19.4.1979)*

Bu günlerde TÜRK-İŞ’in Genel Kurulu toplandı. Genel Kurul’da Türkiye Gazeteciler Sendikası delegesi Nail Gürel’in yaptığı konuşmada TÜRK-İŞ’in 1 Mayıs’a sahip çıkması dileğini gündeme getirmesi üzerine, Türk Metal ve Belediye-İş delegeleri olay çıkardı. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 19.4.1979)

DİSK Yürütme Kurulu adına 23 Nisan 1979 günü yapılan açıklamada da, “DİSK yönetimi, 1 Mayıs günü 1 Mayıs Alanı’nda olacaktır; 1 Mayıs’ın işçi sınıfımızın hakları, özgürlükleri ve varlığı ile eş anlamda olduğunu bilen ve kabul eden tüm işçileri ve emekçileri 1 Mayıs Alanı’nda 1 Mayıs törenine bekleyecektir,” dendi. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 24.4.1979)

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 24 Nisan 1979 günü 27 kitle örgütünün yöneticileriyle birlikte düzenlediği basın toplantısında Başbakan Bülent Ecevit aşağıdaki şekilde protesto edildi: “Kazanılmış ve yıllardan beri kullanılmış olan bu en demokratik hakkı kullandırmamak ve geri almak için günlerden beri yoğun çaba harcayan çevrelerin ve özellikle sorunu DİSK ile sıkıyönetim arasında bir sorunmuş gibi sunmaya çalışarak sorumluluktan kurtulmaya çalışan Başbakan’ın tavrını protesto ediyoruz.” (**Cumhuriyet Gazetesi**, 25.4.1979)

26 Nisan 1979 günü, İstanbul 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı ile Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Adıyaman İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı birer bildiri yayımlayarak, kendi bölgelerinde 1 Mayıs’ın miting ve gösterilerle kutlanmasını yasakladılar. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 27.4.1979)

İstanbul’un bildirisinin ilgili bölümü aşağıda sunulmaktadır:

“Bazı siyasi parti, dernek ve işçi teşekküllerinin 1 Mayıs 1979 günü İstanbul’da yapmayı tasarladıkları açık hava toplantısı ve gösteri yürüyüşü, (...) genel güvenlik ve kamu düzenini vahim derecede bozacağı nedeni ile komutanlıkça 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasının 3’ncü madde (G) fıkrası gereğince yasaklanmıştır.

“Bu yasağa rağmen, herhangi bir sendika, dernek, federasyon ve konfederasyon, yahut siyasi parti veya benzer kuruluşun İstanbul sıkıyönetim bölgesinde, bahse konu toplantı ve gösteri yürüyüşüne teşebbüs etmesi, öncelikle bu kuruluşların yöneticilerini 1402 sayılı Yasa karşısında ağır sorumluluk altına sokacaktır.

“Ayrıca yasalar ve Sıkıyönetim Komutanlığı’nın yasaklamasına rağmen bu eyleme girişilmesi halinde, güvenlik kuvvetlerince alınacak önlemler sırasında meydana gelebilecek tüm olayların sorumluluğu da, mensuplarını yasalara karşı gelmeğe teşvik ve tahrik edecek olan bu kuruluşların yöneticilerine ait olacaktır.”

Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Adıyaman’a ilişkin bildirisinin ilgili bölümü de şöyledir: “Bölgenin içinde bulunduğu duyarlı ortam nedeniyle muhtemel olaylara meydan verilmemesi için her ne biçim ve maksat altında olursa olsun 1 Mayıs günü bölgede açık veya kapalı yerlerde herhangi bir toplantı, miting ve benzeri kutlama töreni yapılmayacak ve Komutanlığın (5) numaralı bildirisinde belirtilen bölücü ve kışkırtıcı nitelikteki yazı, resim, afiş, bildiri ve pankartlara ilaveten 1 Mayıs ile ilgili olarak yollara, meydanlara, binalara, afiş, pankart gibi şeyler asılıp yapıştırılmayacak ve yazılar yazılmayacaktır. Bu konularda müsaade verilmesi için hiçbir kuruluş tarafından başvuruda bulunulmayacak, bulunmuş olanlara da müsaade verilmeyecektir.”

Başbakan Ecevit, yasaklamalarla ilgili olarak sorulan bir soruya, “Sıkıyönetim kararları uygulanır” biçiminde yanıt verdi. Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt ve Urfa illeri Sıkıyönetim Komutanlığı da 27 Nisan günü yayınladığı bildiriyle, bu illerde 1 Mayıs kutlamalarını yasakladı.

İzmir’deki 27 demokratik kitle örgütünün temsilcileri ortak bir açıklama yaparak, 1 Mayıs’ın İzmir’de DİSK’in önderliğinde kutlanmasını istedi. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 27.4.1979. Ortak basın açıklamasının tam metni için bkz. Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), **Gerekçeli Karar – DİSK ve DİSK’e Bağlı Sendikalar Davası, Kitap No.4-A, Sendika No.2, Türkiye Maden-İş**, İst., 1986, s.564-566. Üç sendikanın DİSK’in 1 Mayıs politikasına ilişkin kapsamlı

eleştirisi için bkz. "DİSK Üyesi Sendikaları Göreve Çağırıyoruz: Bu Sorumsuzluğun Suçluları Ortaya Çıkarılmalıdır," **Baysen – Bank-Sen – Maden-İş Gazetesi**, 29.5.1979)

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 27 Nisan 1979 günü, 1 Mayıs 1979 kutlamaları konusunda Yürütme Kurulu adına aşağıdaki açıklamayı yaptı:

"Başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi halkımız her geçen gün biraz daha ağırlaşan koşullarda yaşamaya itilmektedir. Hayat pahalılığı, giderek büyüyen işsizlik, kuyruklar, bunlar yetmiyormuş gibi hergün faşist saldırılar sonucu dökülen kan ve gözyaşları artık yaşamı çekilmez hale getirmekte, emekçi halkımızın içine düşürüldüğü bunalım giderek derinleşmektedir.

"Böyle bir ortamda CHP ağırlıklı iktidar emekçi halkın şikâyetlerini dile getirme ve istemlerini hayata geçirmeye yönelik haklarının kullanılmasını engellemek istemektedir. Bu anlamda, öncelikle bir siyasi parti olarak CHP'nin ve ağırlıklı iktidarının gerçek yüzü açığa çıkmıştır.

"Emekçi halkımıza daha geniş ekonomik ve demokratik haklar vaat eden CHP, ülkemizin en kritik anında demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi yolunda en ufak bir girişimde bulunmamış, tam tersine yeni tasarıları ile demokratik hakları kısıtlamaya kalkışmıştır. İktidarın bu tavrından faşistler yararlanmış ve yeni mevziler elde etmişlerdir. CHP ise demokrasi sınavında sınıfta kalmıştır.

"1 Mayıs, emeğin bayramının kutlanmasına yönelik saldırı ve tartışmalar bu gerçeği bir kez daha göstermiştir. CHP ağırlıklı iktidar bu konuda DİSK'in işçilerle askerleri karşı karşıya getireceğini ileri sürerek üstlendiği görevin sorumluluğundan kurtulabileceğini sanmakta ve hükümet olma sorumluluğuna uygun davranmamaktadır. Ancak Türkiye işçi sınıfının tek devrimci sendikal örgütü DİSK asla işçileri askerlerle karşı karşıya getirme niyetinde değildir.

"Emeğin bayramını kutlamak işçi sınıfının hakkı ve DİSK'in temel görevidir. Bu görevimizi yerine getirmek için gerekli süre içerisinde yetkili makamlara başvurduk. Başvurumuz üzerine maksatlı bir tavırla İstanbul'daki bayram alanlarının yeniden düzenlendiği bildirilmiştir. Elbette bu anti-demokratik davranış hükümetin bilgisi dışında olmamıştır. Böylelikle bu sorun gereksiz bir biçimde tırmandırılmıştır. Emeğin bayramının kutlanmasına temelden karşı olanlarca bu tür engeller geçmişte de karşıımıza çıkarılmıştır ve bundan böyle de çıkarılmasına devam edilecektir.

"İşçi sınıfı çağımızın tek devrimci sınıfıdır. Gerçek anlamda demokrasinin sarsılmaz ve kararlı savunucusudur. İşçi sınıfının temel hak ve özgürlüklerini göz ardı eden düzene demokrasi denemez. Üretimi elinde bulunduran işçi sınıfı gerektiğinde bu gücünü demokratik hak ve özgürlüklerini savunmada ve genişletmede nasıl kullandığını bugüne kadar gerçekleştirdiği eylemlerde kanıtlamıştır. Bu anlamda işçi sınıfının sesi hiçbir zaman kısılmayacaktır.

"Demokrasinin en güçlü savunucusu işçi sınıfımız ve onun devrimci sendikal örgütü DİSK'i faşist terör ve cinayet şebekeleriyle aynı kefeye koymaya hiç kimsenin hakkı yoktur.

"Sıkıyönetim uygulaması içinde yaşadığımızı biliyoruz. Sıkıyönetimin demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasını güvence altına almak, faşist terör ve cinayetleri önlemek gerekçesiyle ilan edildiğinin Başbakan tarafından açıklandığını da biliyoruz. Emeğin bayramının kutlanmasına yönelik engellemeler bu gerekçenin kapsamında değildir.

"Burjuvazi 1 Mayıs'ı her yola başvurarak engellemek isteyebilir. 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanı'nda kutlanmasına da karşı çıkabilir. Hatta kendi istediği alanlarda yapılmasını dayatabilir. Bu dayatmaya boyun eğerek DİSK'in 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacağı yalanını yayanlar, tüm demokratik güçlerin 1 Mayıs alanına akmasını engellemek isteyen teslimiyetçilerdir. Bunlar burjuvazinin gösterdiği alanlarda, yarınki hesaplarına uygun 1 Mayıs'ı kutlamaya kalkışanlardır. Bunlar, 1 Mayıs 1977 katliamında öldürülen 36 yurttaşımızın anısını 1 Mayıs Alanı'nda yaşatmaktan kaçarak onların anılarına ihanet edenlerdir.

"1 Mayıs emeğin bayramıdır. Devrimci bir sendikal örgütün genel başkanı olarak arkadaşlarımla 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'nda olacağım." (DİSK, a.g.e., 1980, s.530-531; **Cumhuriyet Gazetesi**, 28.4.1979)

TKP'nin denetimindeki Maden-İş ve Bank-Sen Sendikaları 27 Nisan 1979 günü yaptıkları ortak açıklamada, DİSK yönetimini eleştirdi ve 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacaklarını açıkladı:

"DİSK yönetimi tüm uyarıları gözardı ederek, gerekli çabayı gösterememiş ve tersine bir tutum izlemiştir. Bu tutum, demokrasi güçlerinin birlikteliğine zarar verici, yığınların katılımını düşürücü, bunun sonucunda da her tür provokasyon olasılığını artırıcı bir durum yaratmış, sonuçta 1 Mayıs'ın İstanbul'da yığinsal kutlanmasının olanaklı olmasına karşın, fiilen olanaksız hale getirilmiştir. Yığınlar demokratik haklarını kullanırken, baskılara uğrayabilirler. Yığınlar için asgari güvenlik önlemlerini almak görevi ise, yönetici ve önder olmanın asgari gereğidir. Bütün bunlar, bu yıl 1 Mayıs'ın İstanbul'da yığinsal bir şekilde kutlanmasını

tehlikeye sokmuş, her türlü saldırı ve provokasyona açık hale getirmiştir...1979 1 Mayıs'ının işçi sınıfının ve demokrasi güçlerinin birlikteliğinin bilincinde olarak tüm sınıf bilinçli işçileri ve sendikaları, tüm emekçi halkımızı, tüm demokratik güçleri İzmir'deki 1 Mayıs kutlamalarına çağırıyoruz.” (Cumhuriyet Gazetesi, 28.4.1979)

DİSK'e bağlı Devrimci Toprak-İş ve Haber-İş sendikaları da ayrı ayrı yaptıkları açıklamalarda 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacaklarını belirttiler.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 28 Nisan 1979 günü DİSK Genel Merkezi'nde ve DİSK'e bağlı 16 sendikanın genel merkezlerinde arama yaptı. Arama sonrasında Yürütme Kurulu üyeleri Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Rıza Güven ve Tuncer Kocmanoğlu gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında, 1 Mayıs Kutlama Komitesi üyesi Yücel Top ve Hüseyin Ekinci de vardı. Ayrıca, arama yapılan sendikalardan Nakliyat-İş ve Basın-İş'te de genel başkanlar ve bazı yöneticiler ile, DİSK'in aranmasını sloganlarla protesto eden yaklaşık 90 işçi gözaltına alındı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, bu sırada yaptığı açıklamada Bülent Ecevit'i aşağıdaki şekilde suçladı: “Bu baskı ve terörün tarih içindeki tek sorumlusu Başbakan Ecevit'tir. Kesinlikle bilinmelidir ki, emekçi halkımız hak ve özgürlükleri ve de demokrasiyi koruyacaktır. Buradan Sayın Başbakan Ecevit'e sesleniyorum. Başbakanlığınız döneminde üye sendikalarımızın ve DİSK'in aranması tarih huzurunda size şeref getirmeyecektir.” (Milliyet Gazetesi ve Cumhuriyet Gazetesi, 29.4.1979)

Abdullah Baştürk, Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen'in 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlama kararını da şöyle değerlendirdi: “Konfederasyonumuzun aldığı karar dışına çıkıp 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlamaya kalkanlar Türkiye işçi sınıfına ihanet içindedirler. Bizim hedefimiz 1 Mayıs'ı İstanbul'da 1 Mayıs Alanı'nda kutlamak; gidebildiğimiz yere kadar gidip kutlayacağız. Bizlerin gözaltına alınması bir şey ifade etmez.”

28 Nisan günü, Ankara, Erzincan, Erzurum, Sivas ve Kars illerinde de 1 Mayıs kutlamaları sıkıyönetim komutanlıkları tarafından yasaklandı. (Cumhuriyet Gazetesi, 29.4.1979) 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan 1979 günü yayınladığı bildiriyle, 30 Nisan Pazartesi günü saat 24'ten 2 Mayıs Çarşamba günü saat 05.00'e kadar İstanbul'da sokağa çıkma yasağı koydu. Ayrıca, 30 Nisan Pazartesi günü saat 18.00'den başlayarak İstanbul il sınırlarından içeriye girilmesini yasakladı. 28 Nisan günü gözaltına alınan 100'ün üzerindeki DİSK yöneticisi, Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Tuncer Kocmanoğlu ve Kemal Nebioğlu dışında, serbest bırakıldı. Sosyalist Devrim Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ise, örgütünün İstanbul İl Kongresi'nde 29 Nisan günü yaptığı konuşmada, DİSK yöneticilerini şu şekilde eleştirdi: “DİSK Yürütme Kurulu'nun 1 Mayıs'la ilgili olarak almış oldukları kararların yanlış olduklarını söylemek zorundayız. DİSK yöneticilerine, neden 1 Mayıs'ı sıkıyönetim bulunmayan 48 ilde ve bu 48 ili kapsayan üç beş bölge kentinde kutlamayı düşünmediklerini sormak da yerinde olur.” (Cumhuriyet Gazetesi, 30.4.1979)

DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin gözaltına alınmasından sonra DİSK Yürütme görevini üstlenen Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı Demirhan Tuncay, Tekstil Sendikası Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Sosyal-İş Sendikası Genel Başkanı Özcan Kesgeç 29 Nisan 1979 günü bir basın toplantısı düzenlediler. DİSK yönetimini devralan sendika genel başkanlarının açıklamasının bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

“Hükümet, emeğin bayramının kutlanması çalışmalarında DİSK ve demokratik kuruluşları sıkıyönetim ile karşı karşıya bırakıp kaçamaz. Hükümet bu konuda yansız değildir, taraftır. Hükümetin ağırlığını taşıyan CHP, böyle bir tavırla seçim meydanlarında daha geniş demokratik hak ve özgürlükler vaadettiği emekçi halkımıza ihanet etmiştir.

“Öte yandan bazıları 'birlik' sözlerini ağızlarından düşürmeden, 1 Mayıs'ın en anlamlı biçimde 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması gerekli olan günde, dar hesaplarla burjuvaziye teslim olarak işçi sınıfının devrimci birliğini arkadan hançerlemişlerdir.

“1 Mayıs'ı özünden saptırarak onu biçimsel bir bayram yapısına sokanları, bu anlamda burjuvaziye teslim olup sınıf mücadelesini egemen sınıfların kuyruğuna takanları, işçi sınıfımız asla unutmayacaktır...

“DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin tutuklanması ile DİSK yönetimsiz kalmayacaktır. İşçi sınıfının devrimci sendikal mücadelesinin bayrağı düşmez. Şu anda Yürütme Kurulu adına yürütme görevini yerine getirenler görev başındadır. Yürütme Görevlileri olarak bizler, daha önce alınan DİSK Genel Kurulu, Yönetim, Yürütme

Kurulları ve Başkanlar Konseyi kararları doğrultusunda üzerimize düşen sorumlulukları yerine getireceğiz. Görev başındayız.

"Biz de, 1 Mayıs Emeğin Bayramını kutlamak için, 1 Mayıs Alanı'nda olacağız." (DİSK Dergisi, Sayı 53-54-55 (5-6-7), Mayıs-Haziran-Temmuz 1979)

Bu açıklamanın ardından DİSK Genel Merkezi yeniden askeri birlikler tarafından kuşatıldı ve açıklamayı yapan sendika başkanları gözaltına alındı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan 1979 günü yayınladığı 22 no.lu bildirisıyla DİSK yönetimini ve DİSK'e bağlı bazı sendikaları sert bir dille suçladı:

"Milli Güvenlik Kurulu'nun, Hükümetin ve Komutanlığın çeşitli tavsiye ve uyarılarına ve Komutanlığın kesin yasaklarına rağmen Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri, ülkemizi ve milletimizi bölmeyi ve Türkiye Cumhuriyeti ve demokrasisini yok etmeyi hedef alan iç ve dış mihrakların özlemine çektikleri şekilde Türk işçilerini gene Türk milletinin bizzat kendisi demek olan Türk Silahlı Kuvvetleri ile karşı karşıya getirme yoluna sevkedecek olan 1 Mayıs miting ve gösteri yürüyüşünü İstanbul'da yapma kararlarında direnmektedirler.

"Ancak ülkemiz ve milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri çok iyi değerlendiren ve Türkiye'nin üstünde oynanmak istenen oyunların farkına varan yurtsever işçilerimizin büyük çoğunluğunu sinesinde toplayan sağduyu sahibi sendikalarımızın İstanbul'da 1 Mayıs günü bir miting yapılmasından vazgeçme kararları takdirle karşılanmaktadır.

"Buna rağmen şartlandırılmış devlet otoritesine başkaldıracak kadar gözü ve kalbi kararmış sorumsuz kişilerin zayıf bir ihtimal de olsa 1 Mayıs 1979 günü yapabilecekleri her türlü eyleme karşı güvenlik kuvvetlerince alınmış önlemlere ilaveten: İstanbul İl Sınırları içinde genel güvenliğin ve kamu düzeninin korunması gereği olarak, Komutanlıkça 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasının 3'üncü maddesine istinaden (...)" (DİSK, a.g.e., 1980, s.392)

Bunun üzerine, Tekstil Genel Başkan Vekili Selahattin Uyar ve Gıda-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Mıhlacı, DİSK Yürütme Görevlileri olarak belirlendi. Uyar ve Mıhlacı da 30 Nisan 1979 günü aşağıdaki açıklamayı yaptılar:

"DİSK üyeleri, işçiler, köylüler, memurlar, öğretmenler, teknik elemanlar, öğrenciler, yurtseverler, demokratlar, devrimciler, tüm emekçiler,

"Bugüne değin "BAHAR BAYRAMI", "24 TEMMUZ" gibi saptırmalarla 1 MAYIS Emeğin Bayramı'nı kabul etmek istemeyen egemen sınıflar Türkiye işçi sınıfının devrimci sendikal örgütü DİSK'in ve demokrasi güçlerinin kararlılığı sonucunda 1 MAYIS'ı resmen olmasa bile kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bu, kararlı mücadelemiz sonucunda elde edilen bir başarıdır.

"Seçimlerde emekçi halkımıza ekonomik ve demokratik hakların genişletilmesi sözü veren CHP'nin ağırlıkta olduğu hükümet, yaşamın çekilmez olduğu ortamda 1 MAYIS'ın kutlanmasına yönelik olarak sürekli ve yoğun bir anti-demokratik baskı uygulamıştır. Yayınlarımıza el konmuş, 1 MAYIS'a yönelik toplantılarımız engellenmek istenmiş, 28 Nisan'da beş DİSK Yürütme Kurulu üyesi başta olmak üzere çok sayıda sendika yöneticisi gözaltına alınmıştır.

"DİSK Genel Merkezi ve birçok sendikamız aranmış, bir sendikamızın kapısı kırılarak girilmiş ve mühürlenmiştir. Bu tür baskı ve saldırılar bizi yıldırmanın ve yıldırmayacaktır.

"DİSK, işçileri ve emekçileri, askerlerle karşı karşıya getirmek istemediğini her fırsatta vurgulamıştır; işçiler ve emekçiler askerle karşı karşıya gelmeyecektir. Sokağa çıkma yasağı konmakla, artık İstanbul'un her yeri 1 MAYIS ALANI haline getirilmiştir. 1 MAYIS kutlu olsun.

"Yöneticilerimizin, 1 MAYIS nedeniyle tutuklananların serbest bırakılması için üretimi elinde bulunduran bizler, geleneğimize uygun olarak davranacağız.

"1 MAYIS'a giderken güçlerimizi topladık ve mücadele azmimizi biledik. 1 MAYIS olayı Türkiye'de demokrasi mücadelesinin de tek sarsılmaz gücünün, mücadelenin öncü gücünün işçi sınıfı olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

"1 Mayıs 1979'u kutlamaya yönelik mücadelemiz Türkiye işçi sınıfı tarihinde önemli bir dönemeç noktası olmuştur.

"1 MAYIS öncesi gelişen olaylar nedeniyle işçi sınıfı, dostunu ve düşmanını bir kez daha tanımıştır. İstanbul'da, 1 MAYIS ALANI'nda 1977 katliamında öldürülen 36 yurttaşın kanı yerde dururken 1 MAYIS'ları

özünü boşaltarak İzmir’de kutlayacakları için “takdirle karşılananlar”ı, DİSK’i arkadan hançerlemeye kalkışmaları, burjuvaziye teslim olanları, işçi sınıfımız unutmayacaktır.

“DİSK gücünü işçi sınıfından alır, DİSK’in mücadelesine yol gösteren işçi sınıfının bilimidir. İşçi sınıfının baskı ve sömürüye karşı mücadelesi örgütlü, disiplinli mücadelesidir.

“Başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm emekçi halkımızın, tüm demokrat, ilerici, yurtsever güçlerin faşizme, emperyalizme, şovenizme, baskı ve sömürüye karşı ortak mücadelesi sürecektir.

“YAŞASIN DİSK.” (DİSK Dergisi, Sayı 53-54-55 (5-6-7), Mayıs-Haziran-Temmuz 1979)

Bu açıklamadan sonra Selahattin Uyar ve Mehmet Mıhlacı da gözaltına alındı.

30 Nisan 1979 günlü **Cumhuriyet Gazetesi**’nde yayınlanan bir ilanda, başta Kemal Türkler olmak üzere, çeşitli örgütlerin genel başkanları ve yöneticileri, “tüm halkımızı 1 Mayıs’ta Konak Alanı’nda sıkılı tek bir yumruk olmaya” çağırdı. Bu çağrıda genel başkanlık veya İzmir temsilciliği olarak temsil edilen örgütler şunlardı: Maden-İş, Bank-Sen, Baysen, Enerji-İş Federasyonu, Beton-İş, Tüm Has-İş, Halk-Der, Petrol-İş, Yeni Haber-İş, TUMİS, İplik-İş, Ege Köy-Der, Makina Mühendisleri Odası, Halk-Koop, İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, İzmir Tabib Odası, Eczacılar Odası, TRT-DER, TUS-DER, TÜMAŞ, TÜTED, Çağdaş Hukukçular Derneği, Enerji-Der, Genel-Der, Haber-Der, Tüm Zerbank-Der, Ege Zab-Der, TİSAN, Gib-Der, PTT-DER, Bank-Der, Bayındır-Der, Müzik-Der, İlerici Kadınlar Derneği, İlerici Gençler Derneği, Kogef-İzkoj, Dev-Gör, Dev-Lis, İzmir DDKD, GEB. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 30.4.1979)

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ise, 30 Nisan 1979 günü yayınladığı 1 Mayıs mesajında şunları belirtti:

“İşçiler, köylüler, memurlar, öğretmenler, teknik elemanlar, öğrenciler, yurtseverler, demokratlar, devrimciler, tüm emekçiler,

“Bugün 1 Mayıs. Emeğin Bayramı. 1 MAYIS ALANI’nda olmak için kararlı bir mücadele verdik. 1 MAYIS’la konan yasak zincirinin, 1976’da DİSK’in öncülüğünde kırılmasından sonra 1 MAYIS’ları kutladığımız, adını koyduğumuz ve 1977 1 Mayıs katliamında öldürülen 36 yurttaşımızın anısını her yıl coşkuyla yaşatacağımız Alan’da Emeğin Bayramını kutlamaya yönelik kararlı mücadelemiz gerçekte amacına ulaştı.

“Sokağa çıkma yasağı nedeniyle 1 MAYIS ALANI’nda olamayan, Alana giremeyen binlerce işçi ve emekçiye sesleniyorum. 1 MAYIS’ların kitlesel bir biçimde kutlanmasından korkanlar her yıl önümüze çeşitli engeller çıkaracaklardır. İşçi sınıfının en temel haklarından olan 1 MAYIS’ların kutlanmasını önlemek isteyeceklerdir.

“Türkiye’nin içinde bulunduğu somut koşulları göz ardı etmeden, ama işçi sınıfının da haklarından taviz vermediğini, faşist tehlike karşısında yılmadığını, burjuvaziye teslim olamayacağımızı göstermek için yoğun bir mücadele sürdürdük.

“İşçi sınıfı, birlik ve dayanışma gününde, 1 MAYIS’ın en anlamlı biçimde 1 MAYIS ALANI’nda kutlanması gerekli olan günde, “birlik” sözlerini ağızlarından düşürmeden işçi ve emekçilerin, demokratik güçlerin birliğini parçalama yolunda, dar hesaplar içinde burjuvaziye teslim olanları, sınıf mücadelesini egemen sınıfların kuyruğuna takmak isteyenleri asla unutmacaktır.

“Değerli Mücadele Arkadaşlarım,

“1 MAYIS, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin demokratik hak ve özgürlüklerinin, sendikal hakların korunması ve genişletilmesi için verdiği mücadeleyi ortaya koyan bir gündür.

“1 MAYIS, faşizme ve emperyalizme karşı, çokuluslu tekelere karşı, şovenizme karşı, sömürü ve baskıya karşı tüm dünya işçilerinin mücadelesini gözden geçirme günüdür.

“1 MAYIS, bütün ülkelerin işçilerinin bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm yolunda güçlerini birleştirdiği gündür.

“1 MAYIS, faşist iktidarların baskısı altında, hapishanelerde, Nazi toplama kamplarında bile kutlanılmasından vazgeçilmeyen gündür.

"Emekçi halkımıza da geniş ekonomik ve demokratik haklar vaad eden hükümet, Emegın Bayramı'nın kutlanmasını yasaklamıştır. Hükümet olmanın getirdiği sorumluluktan kaçmıştır. Bugün işsizlik, pahalılık artarken, öte yandan en temel hak ve özgürlüklerimiz budanmaktadır. Tüm emekçilerin egemen sınıfların lehine haklarından vazgeçmesi istenmektedir. Böylesi bir ortamda demokratik güçlerin güç ve eylem birliğini daha da pekiştirmek zorundayız.

"Faşizme ve emperyalizme karşı, sömürü ve baskıya karşı tek ses, tek yumruk olmalıyız. İşçi sınıfının öncülüğünde, tüm teslimiyetçi tavırları aşarak, eylem ve güç birliğini en yüksek düzeye çıkarmalıyız. Ve mutlaka çıkaracağız.

"Gün, birlik ve dayanışma günüdür. Sloganımız yalındır: FAŞİZMİ EZECEĞİZ." (DİSK Dergisi, Sayı 53-54-55 (5-6-7), Mayıs-Haziran-Temmuz 1979)

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, DİSK'in Sesi Dergisi'nin basımını da önledi. (Cumhuriyet Gazetesi, 20.5.1979)

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Tuncer Kocamanoğlu ile Rıdvan Budak, Özcan Kesgeç ve Demirhan Tuncay, 21 Mayıs 1979 günü serbest bırakıldı. (Cumhuriyet Gazetesi, 22.5.1979) Abdullah Baştürk, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Demirhan Tuncay, Rıdvan Budak ve Özcan Kesgeç, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı askeri mahkemesi tarafından 7'şer gün hapisle cezalandırıldı. (Cumhuriyet Gazetesi, 12.6.1979)

1 Mayıs günü İzmir'de iki miting yapıldı. Mitinglerin büyüğü, sendikaların ağırlıklı olduğu Konak mitingiydi. 1978 İstanbul mitinginden farklı olarak, 1 Mayıs İzmir-Konak mitinginde TKP öne çıkarılmadı. Atılan sloganlar, Sovyet yanlısı siyasal hareketlerin üzerinde anlaştığı ortak sloganlardı. Mitingde konuşma yapan Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, ülkedeki olumsuz gelişmeleri sıraladıktan sonra, CHP'yi eleştirdi. Kemal Türkler, konuşmasında DİSK yöneticilerine de çatarak, şunları söyledi: "Tüm bu gerçekler karşısında 1 Mayıs'a birbuçuk ay kala DİSK yönetiminin dört sendikayı bir yıl süre ile DİSK'ten ihraç etme kararı alması, açıktır ki, işçi sınıfımızın sendikal birliğine büyük zararlar vermiştir. Birlik için, ortak savaşım için çaba göstermek yerine DİSK'e ağır zararlar veren bir yolda şimdiki DİSK yöneticilerinin bu politikası yalnızca işçi düşmanlarının işine yaramıştır." Çeşitli siyasal grupların İzmir'de düzenlenen "Devrimci 1 Mayıs Miting ve Yürüyüşü"nde de DİSK yöneticileri eleştirildi. (Cumhuriyet Gazetesi, 2.5.1979)

Yasağa rağmen İstanbul'da çeşitli bölgelerde sokağa çıkarak gösteri yapanlar ve Merter'de sokağa çıkan TİP'liler, başta Genel Başkan Behice Boran olmak üzere, gözaltına alındı. (Cumhuriyet Gazetesi ve Milliyet Gazetesi, 2.5.1979. Türkiye İşçi Partisi'nin 1 Mayıs çizgisi ve eleştirileri için bkz. TİP, 1 Mayıs '79, İşçi Sınıfı Unutmayacak ve Affetmeyecektir, İst., Mayıs 1979, 88 s.) Gözaltına alınma sırasında büyük baskı uygulandı. DİSK Yürütme Görevlisi olarak atanmış bulunan

Nusret Aydın, Kenan Budak ve İsmet Cantekin, bu baskıları protesto eden bir açıklama yaptılar ve bu açıklama nedeniyle gözaltına alındılar. Bu açıklamanın bazı bölümleri şöyledir: "1 Mayıs günü İstanbul'da askerlerin aradan çekilmesiyle polis insanlık dışı bir saldırıya geçmiştir. Çeşitli yerlerde yakalananlara, kadın, kız demeden gereksizce ateş açılmış, meydan dayağı çekilmiştir. 1972'de Şili'de faşist darbenden sonra emekçilerin stadyumlara doldurulmasını anımsatır biçimde insanlar stadyumlara, toplama merkezlerine doldurulmuşlardır. (...) 1 Mayıs'ın emegın bayramı olduğu gerçeğini gizlemeye yönelik bütün bu anti-demokratik baskıları bir kez daha şiddetle protesto ediyoruz." (DİSK, a.g.e., 1980, s.393)

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK'in 7 yöneticisi (Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Özcan Kesgeç, Rıdvan Budak, Demirhan Tuncay) 5 Mayıs 1979 günü

sıkıyönetim mahkemesi tarafından tutuklandı. (*Cumhuriyet Gazetesi*, 6.5.1979) Abdullah Baştürk, tutuklandıktan sonra verdiği demeçte, “DİSK Yürütme Kurulu, hapishanede de olsa mücadeleyi sürdürmeye kararlıdır. (...) 1 Mayıs’ı engellemeye çalışan ve demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yönelik baskı yasalarını Meclislere sunan, Türkiye’yi bugünkü duruma getiren siyasal iktidar sorumluluğundan kurtulamayacaktır,” dedi. (*Cumhuriyet Gazetesi*, 8.5.1979)

DİSK yöneticilerinin serbest bırakılması için yapılan itiraz 11 Mayıs günü reddedildi. Ayrıca, DİSK yöneticilerinin tutuklanmasının ardından DİSK Yürütme Kurulu sorumluluklarını üstlenen Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak ve Oleyis Genel Sekreteri Nusret Aydın, tutukluların serbest bırakılması konusunda yayınladıkları bildiri nedeniyle, tutuklandı. (*Cumhuriyet Gazetesi*, 12.5.1979) Budak ve Aydın üç gün sonra serbest bırakıldı. Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri ise 21 Mayıs 1979 günü özgürlüklerine kavuştular. (*Cumhuriyet Gazetesi*, 22.5.1979. 1 Mayıs öncesi ve sonrası gelişmeler ve çeşitli siyasal hareketlerin tavırları için bkz. 28 Ocak Yayınları, **1 Mayıs 1979**, İzmir, Temmuz 1979, 48 s.)

Abdullah Baştürk sıkıyönetim mahkemesinde yaptığı savunmada 1 Mayıs’ın işçi sınıfının bayramı olduğunu vurguladı; 1 Mayıs’ın Türkiye’deki geçmişini anlattı; 1 Mayıs’ı kutlamanın DİSK’in temel görevi olduğunu söyledi ve 1 Mayıs alanlarda kutlanmış olsaydı, dile getirilecek talepleri sıralayarak konuşmasını bitirdi. (*DİSK Dergisi*, Sayı 53-54-55 (5-6-7), Mayıs-Haziran-Temmuz 1979)

Abdullah Baştürk, serbest bırakıldıktan sonra yapılan ilk Yönetim Kurulu toplantısını açış konuşmasında 1 Mayıs günü yaşananları şu şekilde değerlendirdi:

“DİSK’in 1 Mayıs 1979’u 1 Mayıs Alanı’nda kutlamak için gösterdiği kararlılık, DİSK ile emekçi halkımız ve tüm demokrasi güçleri arasındaki ilişkileri daha da pekiştirmiştir...”

“1 Mayıs 1979 işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takmaya çalışanları, icazet ile sözde sınıf mücadelesi yapmaya kalkışanları, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğini kendi dar grup çıkarlarına feda edenleri açığa çıkarmıştır. 1 Mayıs’ların mücadeleciler özünü egemen sınıflarla uzlaşarak boşaltanlar, birlik ve dayanışma gününde işçi sınıfını bölünmüş göstermeye çalışanlar, işçi sınıfımız, emekçi halkımız ve tüm demokrasi güçleri önünde hesap vereceklerdir.

“İşçi sınıfı 1 Mayıs’ların nerede ve nasıl kutlanacağını egemen sınıflarla tartışmaz. 1 Mayıs’ların kutlanıp kutlanamayacağını artık tartışmayacağız. Koşullar ne olursa olsun, 1 Mayıs’lar, devrimci geleneğine, devrimci özüne uygun bir biçimde her yıl kutlanacaktır.” (DİSK, a.g.e., 1980, s.221)

1979 yılının ilk yarısında ve 1 Mayıs kutlamaları sürecinde yaşananlar, uluslararası düzeyde gerçekleşen köklü değişikliklerin ve bunların ülkemize yansımalarının sonucuydu. Türkiye, adım adım 12 Eylül Darbesi’ne sürükleniyordu.

